TENDINŢELE GEOPOLITICE ALE TURCIEI CA ACTOR REGIONAL

Laura Ionela CATARAGA,

studentă, anul III, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative a USM

CZU: 327:911.3:32(560) E-mail: lauracataraga6@gmail.com

Lucrarea de licenţă îşi propune o examinare exhaustivă a dinamicii şi complexităţii influenţei Turciei în spaţiul regional eurasiatic, într-un context internaţional, marcat de tranziţia ordinii globale şi de redefinirea alianţelor strategice. Importanţa demersului reiese din poziţia geostrategică a Turciei, situată la răscrucea dintre Europa, Asia şi Orientul Mijlociu, care îi conferă atât oportunităţi, cât şi provocări în exercitarea rolului de mediator şi de garant al echilibrului de putere. Prin combinarea elementelor de hard power, – participarea activă în structurile NATO şi controlul strâmtorilor Bosfor şi Dardanele – cu strategii de soft power cultural, educaţional şi economic, Ankara îşi construieşte un profil de actor adaptiv, capabil să negocieze simultan cu marile centre de putere. Lucrarea confirmă că geopolitica rămâne un domeniu fundamental pentru înțelegerea relațiilor internaționale contemporane, vizând raportul dintre poziția geografică a statelor și proiecția puterii lor dincolo de frontiere. Turcia este prezentată drept un exemplu elocvent de actor regional emergent, capabil să exercite o influență constantă în Balcani, Caucaz și Marea Neagră. Această evoluție reflectă tranziția Ankarei de la un model aliniat intereselor occidentale la unul multidimensional și autonom, marcat de adaptabilitate strategică și echilibru între angajamentele NATO și interesele proprii.

Studiul pornește de la premisa că Turcia nu doar participă la conturarea configurațiilor geopolitice regionale, ci și contribuie activ la redefinirea paradigmelor de securitate, în funcție de interesele sale naționale și de contextul internațional în schimbare. În acest sens, cercetarea analizează modul în care Ankara utilizează strategii variate – de la diplomație culturală și economică, până la instrumente militare și parteneriate energetice – pentru a-și consolida influența în regiunile vecine: Marea Neagră, Balcanii de Vest și Caucazul de Sud.

În prima parte a lucrării este abordat cadrul teoretic și istoriografic al cercetării, fiind prezentate contribuțiile esențiale ale unor autori precum Halford Mackinder [1] și Nicholas Spykman [2], ale căror teorii clasice – Heartland și Rimland – contextualizează poziția Turciei ca actor aflat într-o zonă de contact între puterile globale. Totodată, sunt analizate contribuțiile contemporane ale unor specialiști precum Ercan P. O. [3], Fusco F. [4], Alaranta T. [5], Karakuș G. [6] și Anastasiu M. [7], care evidențiază tranziția politicii externe a Turciei de la un model pro-occidental,

specific perioadei post-război rece, la o abordare autonomă, multidirecțională și pragmatică.

Conceptual, lucrarea se ancorează în definirea noțiunilor de „actor geopolitic regional" și „interes geopolitic", apelând la teorii clasice și contemporane din domeniul relațiilor internaționale – realism, neorealism, liberalism, școala de la Copenhaga și constructivism. Această diversitate teoretică permite o interpretare complexă a politicilor turcești, integrând dimensiuni precum securitizarea spațiului Mării Negre, diplomația religioasă în Balcani sau activismul militar în Caucaz.

A doua parte a studiului se concentrează pe analiza efectivă a tendințelor geopolitice ale Turciei în regiunile menționate. În Marea Neagră, Turcia se distinge prin controlul strâmtorilor Bosfor și Dardanele, conform Convenției de la Montreux, ceea ce îi oferă un rol esențial în echilibrarea prezenței NATO și în relației tensionate cu Rusia. Relația cu Ucraina, ilustrează o politică dual: condamnarea anexării Crimeei, sprijin militar (inclusiv drone și construcție navală), dar și evitarea sancțiunilor împotriva Rusiei. Astfel, Ankara se poziționează ca mediator activ în inițiative precum acordul cerealier, contribuind la profilarea sa internațională și câștigând capital de negociere strategică [8]. În Balcani, Turcia utilizează resurse istorice, culturale și religioase pentru a-și extinde influența. Implicarea sa în Bosnia-Herțegovina, Albania și Kosovo, alături de relațiile economice și de infrastructură cu Serbia și Muntenegru, confirmă o strategie echilibrată de soft și hard power. Proiecte simbolice, precum moscheea din Tirana sau parteneriatele trilaterale, conturează profilul Turciei ca actor de stabilitate regională. În Caucaz, Turcia își intensifică rolul prin alianța cu Azerbaidjanul, formalizată prin Declarația de la Shusha, și prin participarea la propuneri regionale de cooperare, cum este formatul „3+3", care exclud deliberat actorii occidentali. Relațiile cu Armenia rămân tensionate, dar există inițiative de dialog, în timp ce cooperarea energetică cu Georgia este consolidată [10].

Partea finală a lucrării este dedicată dimensiunii bilaterale a relațiilor Turcia–Republica Moldova. Relațiile bilaterale cu Republica Moldova au cunoscut o evoluție pozitivă, în special după 2016, când a fost semnat Acordul de Liber Schimb [11]. Schimburile comerciale și investițiile în infrastructură au crescut, dar persistă un dezechilibru economic în favoarea Turciei. Găgăuzia rămâne o zonă strategică a influenței turce, Ankara desfășurând proiecte culturale, educaționale și diplomatice, inclusiv prin prezența consulară la Comrat. Pentru Moldova, se recomandă diversificarea portofoliului de exporturi cu produse de valoare adăugată și crearea unei platforme guvernamentale de monitorizare a investițiilor. Aceste măsuri ar putea asigura o cooperare mai echilibrată și transparentă, consolidând în același timp capacitatea Chișinăului de a gestiona parteneriate strategice.

Lucrarea concluzionează că Turcia și-a redefinit statutul de actor regional emergent prin consolidarea autonomiei strategice și utilizarea abilă a tuturor instrumentelor disponibile – de la hard power la soft power. Într-un peisaj geopolitic fluid, caracterizat de provocări transnaționale și competiție multipolară, Ankara reușește să mențină un echilibru delicat între angajamentele tradiționale și alianțele noi sau neconvenționale.

Cazul Turciei demonstrează cum un stat mediu, bine poziționat geografic și flexibil din punct de vedere strategic, poate influența semnificativ ordinea regională. Contribuția științifică a lucrării constă în formularea unui cadru analitic coerent și actualizat pentru înțelegerea geopoliticii turce, într-o perioadă în care regiunile analizate – în special Marea Neagră și Caucazul – se află în centrul reconfigurărilor globale de securitate. De asemenea, este introdusă noțiunea de „actor geopolitic emergent”, ce reflectă complexitatea specifică Turciei în raport cu alte puteri regionale.

În concluzie, se propune consolidarea platformelor de dialog și cooperare dintre Turcia și Republica Moldova, diversificarea exporturilor moldovenești în cadrul acordului bilateral și monitorizarea atentă a investițiilor turce printr-o platformă guvernamentală specializată. Astfel, relația cu Turcia ar putea deveni una echilibrată și reciproc avantajoasă, sprijinind totodată obiectivul european al Republicii Moldova. Cercetarea oferă o bază solidă pentru formularea de politici externe coerente și adaptate realităților geopolitice din vecinătatea estică.

Referințe:

1. Mackinder H. The Geographical Pivot of History. In: The Geographical Journal, vol. 23, Issue 4, 1904. 444 p.
2. Spykman N. J. The geography of peace. In: Harcourt, Brace and Company, 1944. 66 p.
3. Ercan P. O. Turkish Foreign Policy. International Relations, Legality and Global Reach. London: Pelgrave Macmillan, 2017. 353 p.
4. Fusco F. Geopolitica della Turchia (1983-2019). Università degli studi del Molise, Molise, 2020. 188 p.
5. Alaranta T. Turkey’s Foreign Policy Narratives. Implications of Global Power Shifts. In: Springer Nature Switzerland AG, Switzerland, 2022. 178 p.
6. Karakuş G. Geopolitic, Strategic and Regional Relations Of The Turkish Republic. In: International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, Amasya University Faculty of Sciences And Literature Department of History, Amasya, 2020, p. 538-549.
7. Anastasiu M. Turcia – evoluția situației politice și de securitate și implicațiile la nivel regional. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2021. 184 p.
8. Isachenko D., Kaymak E. Turkey’s Strategic Autonomy in the Black Sea and the Eastern Mediterranean. Berlin: German Institute for International and Security Affairs, 2024. https://www.swp-berlin.org (vizitat 21.04.2025).
9. Alpan B., Öztürk A. E. Turkish foreign policy in the Balkans amidst ‘soft power’ and ‘de-Europeanisation’. In: Southeast European and Black Sea Studies, vol. 22, Issue 1, 2022, p. 45–63. https://doi.org (vizitat 21.04.2025).
10. Aras B., Akpinar P. The relations between Turkey and the Caucasus. Istanbul: Perceptions. Journal of International Affairs, centre for strategic research, vol. 16, Issue 3, 2011, p. 53-68. https://2cm.es/Mni8 (vizitat 21.04.2025).
11. Acordul de Comerț Liber dintre Republica Moldova și Republica Turcia. 2016. https://www.legis.md (vizitat 25.04.2025).

Recomandat
***Svetlana CEBOTARI**, dr. hab., prof. univ.*